

котрі демонструють у своїй сукупності оцінку кримінального правопорушення, його фактичну та юридичну сторони, а їх наявність у реальному кримінальному переслідуванні забезпечує його доказовість. Останню пропонуємо закріпити законодавчою вимогою, а її порушення вважати істотним порушенням кримінального процесуального закону. В КПК, та Законі України "Про прокуратуру" повинно бути включено законодавче визначення кримінального процесуального акту, як кримінальної процесуальної функції та прокурора його суб'єктом.

Література

1. Баев О, Я. Прокурор как субъект уголовного преследования. - М.: Изд-во Юрлитинформ, 2006,- 144 с.
2. Канн М. П. Процессуальные функции прокурора в досудебных стадиях уголовного судопроизводства: Дис.канд. юрид. наук. - Ташкент, 1988. С. 96.
3. Халилулин А. Г. Осуществление функции уголовного преследования прокуратурой России.- Кемерово, 1997. - С. 33.
4. Чепурний О. О. Кримінально-процесуальні функції на стадії досудового розслідування: Дис.канд. юрид. наук. - К.-2005. -С. 61.
5. Чельцов М. А. Советский уголовный процесс. - М., 1951. - 510 с.
6. Соловьев А. Б.. Якубович НА. К вопросу о концепции правового обеспечения функции уголовного преследования. - М. - Кемерово., 1996. - С. 81.

ОСОБИСТА УЧАСТЬ ОБВИНУВАЧЕНОГО У СУДОВОМУ РОЗГЛЯДІ ЯК БАЗИС ПРАВА НА ЗАХИСТ

О.В. Крикунов

У статті розглянуто правове забезпечення права обвинуваченого бути присутнім при розгляді судом кримінального провадження щодо нього і точки зору принципів кримінального процесу, а також наслідки його обмеження та порушення.

Ключові слова: особиста участь, неявка, обвинувачений, судовий розгляд, кримінальне провадження.

В статті розглянуто правове забезпечення права обвинуваченого бути присутнім при розгляді судом кримінального провадження щодо нього і точки зору принципів кримінального процесу, а також наслідки його обмеження та порушення.

Ключевые слова: личное участие, неявка, обвиняемый, судебное разбирательство, уголовное производство.

The article considers the legal provision of the defendant's right to be present at the court of criminal proceedings against him in terms of the principles of the criminal process, and the consequences of its restrictions and violations.

Keywords: *personal involvement, failure to appear, the defendant, the trial, the criminal procedure.*

Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. встановлює європейські стандарти права, на справедливий судовий розгляд, встановлює мінімальні права обвинуваченого [1]. Не викликає сумніву, що реалізувати вказані у ч. 2 ст. 6 названої Конвенції можливості обвинувачений здатен тільки перебуваючи на судовому розгляді кримінального провадження. Отже, присутність обвинуваченого у судовому розгляді є фундаментальним, органічно забезпеченим шляхом гарантування інших процесуальних прав, необхідних для справедливого судового розгляду.

У КПК України 2012 р. присутність обвинуваченого у судовому розгляді обвинувачення у вчиненні ним злочину є обов'язковою [2]. Це важливе положення впливає із низки принципів кримінального судочинства, зокрема забезпечення права на захист, доступу до правосуддя, змагальності сторін. Підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні ... (ч. 1 ст. 20). Кожен має право на участь у розгляді в суді будь-якої інстанції справи, що стосується його прав та обов'язків, у порядку, передбаченому КПК (ч. 3. ст. 21). Вказані принципи визначають правовий статус обвинуваченого, надаючи йому відповідних прав, реалізація яких вимагає участі у судовому засіданні (ч. 4 ст. 42 КПК). Разом з цим, обвинувачений зобов'язаний прибути за викликом до суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк - заздалегідь повідомити про це (ч.4, 7 ст. 42 КПК).

Закономірно, що на суддю (суд) покладено кореспондуючий обов'язок належним чином здійснити судовий виклик учасників кримінального провадження, участь яких у судовому провадженні є обов'язковою, аби вони могли своєчасно прибути до суду (ч. 2 ст. 134, ст. 135 КПК). Якщо обвинувачений, до якого не застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не прибув за викликом у судове засідання, суд відкладає судовий розгляд, призначає дату нового засідання і вживає заходів до забезпечення його прибуття до суду (ст. 323 КПК). Якщо обвинувачений (підозрюваний, свідок), який був своєчасно повідомлений про судовий виклик (у суду є підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття, суд вправі згідно зі ст. 139 КПК накласти на нього грошове стягнення та/або застосувати до нього привід [абз. 6 п. 1, 3].

Логічним завершенням втілення вказаних принципів кримінального провадження та згаданих елементів статусів обвинуваченого та судді є норма ст. 412 КПК, відповідно із якою суд апеляційної інстанції у будь-якому разі повинен скасувати судове рішення, якщо судове провадження здійснено за відсутності обвинуваченого, крім випадків, передбачених ст. 381 КПК. Ми підтримуємо віднесення факту відсутності обвинуваченого на судовому провадженні до кола так званих апеляційних підстав, оскільки вони є безумовними та імперативними для відповідних судів. До того ж, чітко визначена перспектива допущеного порушення ефективно стимулює суд першої інстанції до

виконання покладених на нього законом обов'язків щодо залучення обвинуваченого у судовий розгляд.

Вказаний законодавцем виняток із дії п. 3 ч. 2 ст. 412 КПК пов'язаний із спрощеним провадженням щодо кримінальних проступків (§ I глави 30 КПК України). Втім, на час написання даного дослідження категорія проступків ще не запроваджена в кримінальному законодавстві України, тож і відповідне процесуальне законодавство не застосовується.

У КПК 2012 р. є певні норми, які також, на нашу думку, дозволяють обмежити чи навіть позбавити обвинуваченого можливості бути присутнім у залі судового засідання, не створюючи при цьому згаданої апеляційної підстави. Насамперед, варта уваги норма ст. 330 КПК, згідно із якою якщо обвинувачений порушує порядок у залі судового засідання або не підкоряється розпорядженням головуєчого у судовому засіданні, останній попереджає обвинуваченого про те, що в разі повторення ним зазначених дій його буде видалено з зали судового засідання. При повторному порушенні обвинуваченим порядку судового засідання він може бути видалений за ухвалою суду з зали засідання тимчасово або на весь час судового розгляду. Ми підтримуємо вказане вирішення конфліктної ситуації, оскільки видалення із залу судового засідання є санкцією за протиправні дії обвинуваченого, про що його було попереджено. Заслугує на схвалення новела КПК 2012 р., яка покладає на суд обов'язок залучити захисника і відкласти судовий розгляд на строк, необхідний для його, підготовки до захисту, якщо видалений обвинувачений раніше не був представлений захисником. Вказаний підхід дозволяє говорити про досягнення балансу між приватними та публічними інтересами у разі припинення безпосередньої участі обвинуваченого при розгляді справи щодо нього.

Якщо суд вирішує обмежити участь обвинуваченого у судовому розгляді шляхом його видалення на певний час чи певну дію, то після повернення до зали засідання обвинуваченому надається можливість ознайомитися з доказами, які були досліджені, а також з рішеннями, ухваленими за його відсутності, дати пояснення.

Наступна можливість суду обмежити участь обвинуваченого у судовому розгляді шляхом його видалення передбачена щодо неповнолітніх осіб. Проте мета такого вилучення є відмінною від цілі вилучення дорослої особи і спрямована на полегшення становища неповнолітнього обвинуваченого, своєрідний психологічний захист. Зокрема, ст. 495 КПК дозволяє тимчасове видалення неповнолітнього обвинуваченого із залу судового засідання на час дослідження обставин, що можуть негативно вплинути на нього. При цьому до обговорення цього рішення залучаються прокурор, захисник та законний представник неповнолітнього обвинуваченого, які є обов'язковими учасниками кримінального провадження. Після повернення неповнолітнього обвинуваченого головуєчий знайомить його з результатами дослідження обставин, проведеного за його відсутності, і надає йому можливість поставити запитання особам, які були допитані за його відсутності.

Розвиток комунікаційних технологій позначився на багатьох сферах суспільного буття, не оминувши і судочинства. Зокрема, не можна вважати відсутністю обвинуваченого при розгляді справи його участь у справі у режимі відеоконференції. Хоча фізично обвинувачений не присутній у

залі судового засідання, проте при повному дотриманні всіх норм ст. 336 КПК йому забезпечується можливість чути та бачити хід судового провадження, ставити запитання і отримувати відповіді, реалізовувати інші надані їм процесуальні права. Саме це і дозволяє говорити про доступ до правосуддя, забезпечення права на захист. Проте, дистанційне судове провадження робить складним для обвинуваченого дослідження документів, речових доказів, огляд місця події, він не може конфіденційно поспілкуватися із захисником. Тому правильним, на наш погляд, є заборона суду прийняти рішення про здійснення дистанційного судового провадження, в якому поза межами приміщення суду перебуває обвинувачений, якщо він проти цього заперечує.

Література

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Рим, 4.XI.1950) // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 40. - Ст. 263.
2. КПК України 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13.-Ст. 88.
- 3 Інформаційний лист Вищого Спеціалізованого Суду України "Про деякі питання порядку здійснення судового розгляду в судовому провадженні у першій інстанції відповідно до Кримінального процесуального кодексу України від 05 жовтня 2012 р. // [Електронний ресурс) Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1446740-12> .

МІСЦЕ ТА ЧАС ВЧИНЕННЯ ЯК СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ УМИСНОГО ВБИВСТВА В СТАНІ СИЛЬНОГО ДУШЕВНОГО ХВИЛЮВАННЯ

А. І. Кунтій

Час та місце вчинення умисного вбивства в стані сильного душевного хвилювання є обов'язковими елементами криміналістичної характеристики даного виду злочину і подальше їх визначення мають суттєве значення для планування розслідування кримінального провадження.

Ключові слова: час, місце, криміналістична характеристика злочину, умисне вбивство, стан сильного душевного хвилювання.

Время и место совершения убийства в состоянии аффекта являются обязательными элементами криминалистической характеристики данного вида преступления и дальнейшее их определения имеют существенное значение для планирования расследования уголовного производства.

Ключевые слова: время, место, криминалистическая характеристика, убийство, состояние аффекта

© Кунтій А. І., 2013